НІВА

Год выдання V
№ 29 (229)
17 ЛІПЕНЯ 1960
БЕЛАСТОК
Цана 60 гр.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

ЛЕАПОЛЬД СТАФ

ПЕРШАЯ ПРАГУЛКА

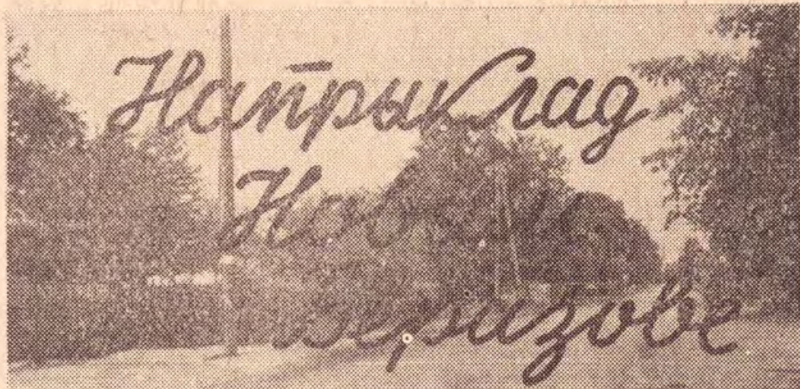
Жонцы

Мы будзем жыць ізноў ва ўласным доме,
Ізноў хадзіць па сонечных пакоях.
Ніхто аб гэтым не казаў нікому —
Так вецер шэпча ранняю парою.
Няхай пакуль яшчэ усюды папялішчы, —
Не плач. Хоць цяжка слёз не ліць жанчыне.
Жывем, хоць смерць спраўляла тут ігрышчы.
Хадзем мы на прадмесце — тут адны руіны.
Мінем замоўкшыя трамвайныя прыстанкі·
Жанчына бедная у вуліцы праломе
Стаіць і прадае сухія абаранкі.
Мы будзем жыць ізноў ва ўласным доме.
Вітрыны цьмяныя, замкнуты крамы.
Але ўсё адраджаецца жывое,
З кашом грыбоў стаіць сляпец ля брамы.
Мы будзем жыць у сонечных пакоях.
Дрыжыш ад холаду? Дык атуліся шалем.
Без ног, без рук, у зношаных уборах
Калекі, інваліды селі за шпіталем.
Ты бачыш, скончыўся ўжо горад.
Куды ні глянь, вакол ляжаць парканы.
На грузе цэглы дзіцянё гуляе
Жанчына мые свой лахман падраны.
І певень у куратніку спявае.
Кот ля сцяны разлёгся, мыецца ляніва,
І галасы людзей чуваць на скрыжаванні.
У краме з'явіцца хлеб з нашай роднай нівы,
Ды банкі з малаком забразгаюць уранні.
Мінуць цяжкія дні нядолі і разгрому,
Забудзем мы пра раны і пра ўсё былое,
Мы будзем жыць ізноў ва ўласным доме,
Ізноў хадзіць па сонечных пакоях.

Пераклаў С. ДЗЯРГАЙ

Спявае хор пад кіраўніцтвам Міхася Ануфрыева. (Да рэцэнзіі з канцэртаў Беларускага народнага калектыву песні і танца пры ГП БГКТ, у тэатры імя Ал. Вянгеркі. Стар. 3).

Лета, 1944 год. Смяротным рэхам апошняга гарматнага залпа пракацілася вайна над Беласточчынай. Час пакупова залячыў страшныя раны, якія яна з сабой прынесла.

І вось ужо шаснаццаты раз залатое, цяжарнае зярном збожжа кланяецца селяніну пад сярпом... Прабачце, гэта ж няпраўда! Лепш сказаць: ужо шаснаццаты раз выязджае селянін у поле са жняяркай... Але гэта таксама не зусім праўда — нават дзесяць гадоў таму жняярка мала дзе знаходзілася на беластоцкай вёсцы.

Тады як? Які ёсць сапраўдны вобраз? Што змянілася ў сялян на Беласточчыне за гады народнай улады?

Пытанне вельмі сур'ёзнае. Каб на яго адказаць з навуковай дакладнасцю, трэба было б сягнуць да статыстычных даведак, разглядзець чаргова год за годам, пачаўшы ад перадваеннага перыяду, шматлікія галіны сялянскага жыцця, і атрыманыя вынікі параўнаць з сучасным станам.

На жаль, рамкі кароткага рэпартажа не дазваляюць на гэткі падыход да справы. Таму прапануем паехаць да якойсьці вёскі, напрыклад, да Новага Беразова ў Гайнаўскім павеце, і там на месцы пабачым, як прадстаўляюцца гэтыя справы.

АД ЛАПЦЯЎ ДА МАТАЦЫКЛАЎ

Вёска Новае Беразова. Шырокая, брукаваная вуліца. Каля дамоў — гародчыкі кветак. А дамы — адзін у другі. Новыя, прыгожыя. Прыемна прайсціся вуліцай гэтай вёскі. Відаць, людзі жывуць тут культурна, заможна.

На ўсю вёску, а ёсць тут 102 гаспадары, усяго толькі 5 дамоў пакрытых саламянымі стрэхамі. Але і гэтыя домікі, — гавораць жыхары вёскі, — хутка будуць ліквідаваны. Яны аджылі сваё. На месцы іх стануць новыя, больш сучасныя. Нават гаспадарчых пабудоў, пакрытых саламянымі стрэхамі, у вёсцы стае ўсё менш. Большасць пабудоў пакрыта дахоўкай або бляхай.

А яшчэ да вайны, як гавораць жыхары вёскі, большасць хат былі пакрыты саломай. Карэнныя змены ў выглядзе вёскі Нова Беразова пачалі заходзіць у гады народнай улады. За гэты час у вёсцы пабудавана каля 40 новых дамоў. Вёска электрыфікавана і радыёфікавана.

Разам з гэтым хутка змянялася і матэрыяльнае становішча жыхароў.

Матацыкл у вёсцы — гэта ўжо амаль нічога асаблівага. Жыхары вёскі зараз маюць 13 матацыклаў, 2 маторныя веласіпеды, а звычайныя веласіпеды амаль у кожнай хаце, а то і па два. Да вайны мала хто ў вёсцы меў веласіпед, не гаворачы ўжо аб матацыклах.

Яшчэ не так даўно радыёпрыёмнікі ў вёсцы мелі толькі бацюшка і кіраўнік мясцовай школы. Зараз у вёсцы ёсць 10 радыёпрыёмнікаў, а ў кожнай хаце грае радыёкропка. Большасць сем'яў маюць уласныя швейныя машыны. Аб дабрабыце і культуры жыхароў вёскі сведчыць таксама і ўнутраны выгляд хат. Памаляваныя падлогі ў пакоях, новая мэбля ў кожнай хаце, парадак і чысціня найлепш сведчаць аб тым, што людзі пачалі тут жыць па-новаму. А яшчэ да вайны не рэдкасцю тут былі куры пад печчу або парсючок на кухні.

— Я чалавек не стары, — гаворыць кіраўнік мясцовай школы Уладзімір Чабай, — але добра памятаю, як за санацыі шмат людзей у вёсцы хадзіла ў лапцях. Цяпер па вопратцы не адрозніш нашых людзей ад гарадскіх. Апранаюцца густоўна і не малую ўвагу звяртаюць свайму знешняму выгляду.

— І есці сталі па-чалавечы, — дадае 70-гадовы бацька кіраўніка — Міхась. Людзі перасталі пасціць. Калісь хто меў нейкае яечка, сыр, масла ці курыцу, то нёс у Гайнаўку. Цяпер таксама прадаюць мо' яшчэ і больш, але і сабе не шкадуюць. Дзякуючы лепшым вынікам гаспадаравання, грошы ў людзей завяліся. Дык

(Працяг на стар. 4)

З ВЫПАДКУ СВЯТА ВЫЗВАЛЕННЯ, УСІМ ЧЛЕНАМ БГКТ, ЧЫТАЧАМ «НІВЫ» І НАШЫМ СІМПАТЫКАМ СКЛАДАЕМ САРДЭЧНЫЯ ВІНШАВАННІ, ЖАДАЕМ ПОСПЕХАЎ У ГРАМАДСКАЙ ПРАЦЫ І ШЧАСЦЯ Ў АСАБІСТЫМ ЖЫЦЦІ.

ГАЛОЎНАЕ ПРАЎЛЕННЕ
БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА
І
РЭДАКЦЫЯ «НІВЫ»

Аб баявых подзвігах партызан з атрада імя Дзяржынскага расказаў сабраным на ўрачыстасці ўдзельнік баёў Уладзімір Койла...
(Да «Памяці загінуўшых» стар. 7)

КАШТОЎНАЯ ПУБЛІКАЦЫЯ

Польшча - Германія

«Польшча, Германія і граніца на Одры і Нысе» — пад гэткім загалоўкам Інстытут сучаснай гісторыі ГДР выдаў збор дакументаў апрацаваных супольна польскімі і нямецкімі гісторыкамі. Праца гэта шырока гаворыць аб развіцці паваенных адносін паміж Польшчай і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, а таксама аб палітыцы бонскага ўраду, асабліва падкрэсліваючы, што граніца на Одры і Нысе з'яўляецца згоднай з міжнародным правам і мае нязменны характар.

Аўтары прыводзяць рад гістарычных фактаў і здарэнняў, якія ляглі ля падвалін прызнання гэтай граніцы. Праца змяшчае дакументы з нарад у Тагеране, Ялце, а таксама шмат выказванняў кіруючых асабістасцей з часоў антыгітлераўскай кааліцыі. Як вядома, гэтыя дакументы гавораць, што ўжо ў час вайны былі асягнуты ўступныя паразуменні ў справе граніцы між Польшчай і Германіяй. На гэтай аснове асгаткова была вызначана граніца на Одры і Нысе на пачдамскай канферэнцыі.

Гэтыя факты сведчаць аб вызначэнні граніцы згодна з міжнародным правам, што сёння намагаюцца падважыць мілітарысты і рэвізіяністы ў Заходняй Германіі. Гэтая праца змяшчае таксама матэрыялы, якія ў спосаб неаспрачальны гавораць аб тым, што ўрады заходніх дзяржаў згадзіліся на прызнанне граніцы Одра — Ныса. Гэтая згода вынікае між іншым з таго, што саюзныя дзяржавы аднадушна акцэптавалі перасяленне нямецкага насельніцтва з польскіх заходніх тэрыторый, што яшчэ больш падкрэслівае асгатковы характар граніцы на Одры і Нысе.

Лагічная аргументацыя, ясна сфармуляваныя вывады, а перадусім крынічныя матэрыялы павінны зрабіць з гэтай кніжкі шырокавядомую публікацыю так у ГДР як і ў Польшчы, а таксама ва ўсім свеце. Будзем мець надзею, што нейкае з польскіх выдавецтв пастараецца перакласці яе на іншыя мовы і распаўсюдзіць.

УЛ. Л.

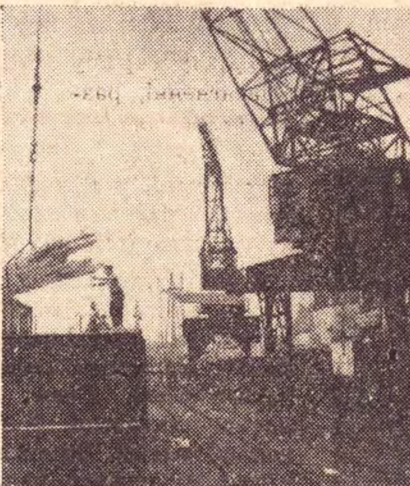
Па нашай краіне

Шчаўніца. 22 ліпеня г. г. тут металургі атрымаюць новы санаторый. Пабудаваны супольнымі намаганнямі металургаў і дзяржавы гэты велікан будзе служыць сотням хворых на прафесіянальныя хваробы.

Бешчады. Тутэйшыя рэкі даюць добры жвір на будовы. На здымку ладаванне жвіру на рацэ Валасалы.

Шчэцін. Судна «Вардаль» прывезла з СССР груз для ГДР. На здымку: пераладунак грузу з судна на вагоны.

Прапаўнікі хажоўскага завода сталёвых канструкцый «Консталь» — увялі з днём 1 чэрвеня новыя нормы працы. Тых, хто ўжо «пераставіўся» на большую прадукцыйнасць, узначальвае моладзь. На здымку: зваршчыкі Вахоўскі і Важынэк перадавікі пачыну.

Кантраст і сённяшняй

(АД УЛАСНАГА КАРЭСПАНДЭНТА)

Двух рэчаў можна пазайздросціць жыхарам Бухарэста: паркаў і Скансенаўскага музея. Паркі велізарныя і надзвычай прыгожыя. Разам займаюць плошчу 660 гектараў. Адкуль лёгка вылічыць, што на аднаго жыхара выпадае 5 гектараў зелені. Пакажыце мне другі такі горад на свеце!

Матэматычныя аблічэнні не заключаюць, зрэшты, усяго, што аб тутэйшых парках можна сказаць. Не гавару аб іх каларыце і паху, аб урбаністычным палажэнні алей, клумбаў і фантанаў. Мяне, напрыклад, ашаламіў самы стары парк Сішмюдзю, які ляжыць у цэнтры Бухарэста. Цені вяковых дубоў, блізкасць вады і бараў з ахаладжальнымі напіткамі, ствараюць спрыяльныя ўмовы для адпачынку. Забываецца аб страшэннай сонечнай спякоце. Магчыма, што румынам гэтага дастаткова. Але я — госць, можна сказаць, поўначы не магу надзівіцца шматлікай колькасцю колераў квітнеючых руж. Ніякімі словамі не змагу перадаць чару паху гамы гэтых кветак. Зразумела, яшчэ не так многа год таму, чары парка Сішмюдзю былі недаступны для звычайнага жыхара Бухарэста. Парк быў уласнасцю караля і таму гаварылася, што кароль Мікола мае мастацкі густ. Мала хто ведаў, што гэты самы ўладар удзельнічаў у падтрымцы публічных дамоў Бухарэста. Толькі ў 1949 годзе зніклі яны разам з каралеўскім вялічаствам. Застаўся цудоўны парк Сішмюдзю. «Яго вялікасць» пакінуў па сабе яшчэ іншую спадчыну, якую доўга яшчэ прыйшлося ліквідаваць. Гэта — нядоля румынскага сялянства. У маладосці я ўяўляў сабе Румынію краінай галодных, абарваных лапцюжнікаў. Вобраз сённяшняй Румыніі рэзка запярэчыў гэтым уяўленням.

Я ўжо пісаў аб Бухарэсце і аб многім новым, зробленым у гэтым горадзе. Многа можна сказаць і аб дасягненнях усёй Румыніі. Напрыклад: у гэтым годзе будзе выдабыта 11 мільёнаў тон нафты — асноўнага багацця Румыніі — і, асноўнае, большасць яе будзе перапрацавана ў краіне, а не, як раней, экспартавана ў выглядзе сыравіны. Гэты факт сведчыць аб разбудове хімічнай прамысловасці.

Побач нафты важнай сыравінай для хіміі з'яўляецца зямны газ — метан. Сёння Румынія дастае з зямлі 6 мільярдаў кубаметраў метана, а на працягу 5-годкі здабыча яго павялічыцца ў тры разы. Такім чынам, калі гаварыць аб здабычы газу, Румынія займе трэцяе месца ў свеце пасля ЗША і СССР. У недалёкай будучыні, адзіным сведкам беднай Румыніі будзе Скансенаўскі музей, утвораны

Не прайшло і чатырох тыдняў ад пачатку вывучэння асноў бактэрыялогіі і іншых прадметаў, як нам наладзілі экзамен, каб выявіць здольнасці кожнага. На практычную работу ў лабараторыі, скрытыя за моцнымі цаглянымі сценамі і ў іншыя будынкі, дзе патрабавалася захоўваць самую строгую таямніцу, трапілі толькі тыя, каго пасля экзамену прыпісалі да якога - небудзь аддзела.

З нашай вучэбнай групы, якая складалася з семнаццаці асоб, выбралі толькі сямёх. Я аказаўся ў ліку выбраных. Нам было забаронена расказваць каму - небудзь або гаварыць між сабою аб змесце работы. Мяне накіравалі ў першы аддзел, у секцыю чумы, дзе мой непасрэдны начальнік тэхнік - лабарант Сагава строга папярэдзіў: «Глядзі, нікому не расказвай аб сваёй рабоце, нават тым, хто жыве разам з табою. Калі прабалтаешся, кепска табе будзе».

Усё гэта рабілася, відавочна, для таго, каб ніхто ў атрадзе, апрача самых старшых афіцэраў, не знаў аб дзейнасці атрада ў цэлым.

13

Я працаваў у будынку, дзе былі падвопытныя жывёліны. Гэты будынак па форме і размерах нагадваў школу. У ім трымалі коней, кароў, авечак, свіней, курыц і кролікаў, але больш за ўсё там было мышэй, шчуроў і марскіх свінак. Мне аднойчы давялося ўбачыць усё сваімі вачыма, і, хоць прыказка кажа, што лепш адзін раз убачыць, чым сто раз пачуць, я не мог уявіць сабе, як многа іх там было:

— Колькі ўсяго іх тут? — спытаў я аднойчы Сагава, і ён моўчкі паказаўшы галавою, усё-такі адказаў:

— Колькі, кажаш? Ды адных мышэй, бадай, будзе каля ста тысяч.

Куды б я не пайшоў, усюды стаяў праціўны запах мышэй, які нагадваў запах расклаўшайся мочы.

Усю чорную работу выконвалі кітайцы, якіх там было каля сарака асоб. Яны касілі траву, рыхтавалі корм, насілі вугаль, ім не дазвалялася выходзіць з размяшчэння шчурынага атрада. Гэтыя няшчасныя былі прымушаны жыць там да самай смерці. На корм жывёле ішла велізарная колькасць зерня, проса і соі. Жалезабетонны склад, у якім змяшчаўся корм, раўняўся вышыні пяціпавярховага будынка.

Я павінен быў наглядаць за шчурамі, мышамі і марскімі свінкамі і вучыцца абыходжання з імі. Я навучыўся рабіць прывіўкі жывёле, браць у іх кроў, забіваць і прэпараваць іх.

Неўзабаве я нечакана ўбачыў Хаясіда.

Калі мы засталіся ўдвох, Хаясіда сказаў:

— У мяне кожны дзень новае: учора — коні, сёння — шчуры. Калі мы цяпер надоўга застанемся разам, то, як кажуць, і ў горы ў нас будуць радасці. Мяне вельмі ненавідзіць начальнік групы. Гэты Комія, хопіць яму толькі ўбачыць мяне, абавязкова гаворыць што - небудзь паніжаючае. Проста няшчасце нейкае.

14

Вярнуўшыся да сябе ў казарму, я пачаў думаць аб тым, як бы дапамагчы Хаясіда. На другі дзень я параіў яму звярнуцца да тэхніка - лабаранта Сагава.

— Калі пытаецца начальнік аб рабоце, можна, пэўна, не адказваць яму? — пачаў Хаясіда, звяртаючыся да Сагава.

Я слухаў, павярнуўшыся да яго бокам.

— Спытаецца начальнік? А як завуць твайго начальніка? — рэзка спытаў Сагава.

Я зразумеў, што гэтыя словы адносяцца не толькі да яго.

— Дык ведайце, — працягваў Сагава, — для вас тут няма ні начальніка вучэбнага аддзела, ні начальніка групы. Нават мы не маем права гаварыць аб нашай рабоце ў сям'і. Зразумелі. Калі хто яшчэ будзе задаваць падобныя дурныя пытанні, скажыце абавязкова мне, — закончыў ён.

Мы тады аблегчана ўздыхнулі. Аднак у канцы канцоў гэтая гутарка абярнулася вельмі дрэнна. І з таго часу начальнік групы Комія па кожнаму поваду пачаў біць Хаясіда.

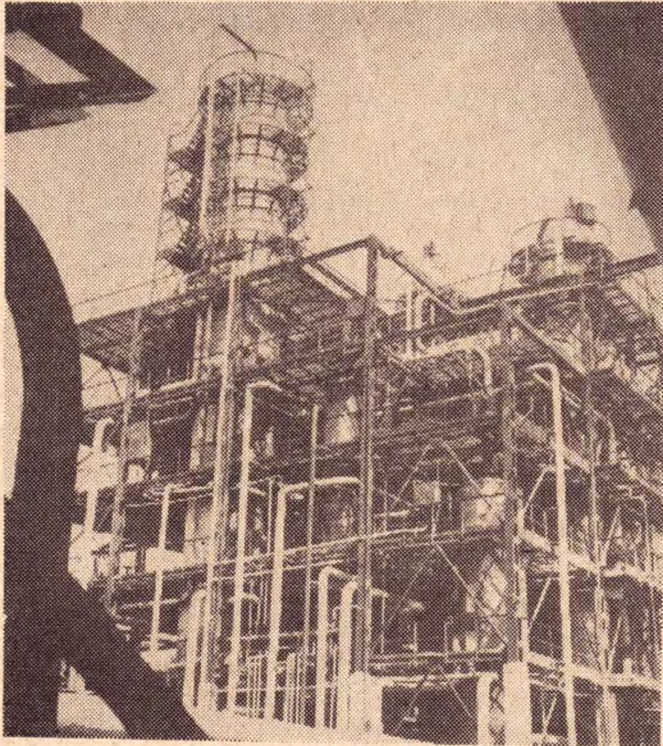
Неўзабаве мяне перавялі на работу ў будынак цэнтральнай часткі атрада за цаглянай сцяной. Зноў давялося разлучыцца з Хаясідам.

15

учарашняй Румыніі

некалькі год таму над маляўнічым бухарэсцкім возерам. Этнографы расказалі мне цікавую гісторыю ўзнікнення гэтага музея.

Падчас мінулай пяцігодкі на рацэ Сірэт, у Букавіне, была распачата пабудова дамбы і гідраэлектрастанцыі. У сувязі з гэтым неабходна было ліквідаваць некалькі распаложаных у даліне гуральскіх вёсак. На іх месцы было запланавана штучнае возера. Сяляне атрымалі іншую зямлю, а іх хатамі заняліся этнографы. Яны выбралі найбольш характэрнае для гэтай мясцовасці і перавезлі ў Бухарэст. Такі быў пачатак Скансенаўскага музея. Сёння Скансенаўскі музей мае 49 экспанатаў — гаспадарак, касцёлаў, ветраных мельніц, прымітыўных мельніц, адлюстроўваючых рэгіянальнае народнае будаўніцтва ўсёй Румыніі.

На здымку: фрагмент рафінерыі ў Плоэшце.

Хаткі скромныя, убогія, а ўсё ж-такі прыгожыя сваёй прастатою. Яны з'яўляюцца жывой гісторыяй даўнейшай адсталай Румыніі — краіны, якая змяняецца на ўсёй сваёй тэрыторыі ад Сяміграда да Добруджы, ад Дуная да Прута. Успамінаю аб гэтым таму, што і ў Польшчы даўно гаворыцца аб патрэбе ўтварэння такога музея. Аднак дагэтуль усё канчаецца толькі на дыскусіі. А шкада. Бухарэст можа быць узорам для нас.

З гэтымі думкамі пакідаю гасцінную сталіцу Румыніі. Дарога вядзе да нашых сяброў на другім баку Дуная — да балгараў.

У. ЛАЗІНСКІ

Думкі пасля канцэрта

Больш беларускага фальклору

Калі мне прыходзіцца пісаць рэцэнзіі з канцэртаў самадзейных калектываў, тады заўсёды адчуваю вялікае хваляванне. Як жа тут, у некалькіх словах, ацаніць працу людзей, якія самі без прымусу прыходзяць на рэпетыцыі, прабываюць тут па некалькі гадзін у тыдзень закошт заслужанага для сябе адпачынку. Такімі людзьмі — поўнымі энергіі і ахвярнасці — з'яўляюцца ўдзельнікі Беларускага народнага калектыву песні і танца пры Галоўным Праўленні Беларускага грамадска - культурнага таварыства.

Добра ведае яго насельніцтва Беластоцкага ваяводства. Калектыў наведаў не адзін куток Беласточчыны. Ён выступаў не толькі ў павятовых гарадах, але і ў далёкіх мястэчках і вёсках — усюды нёс песню, радасць і вясёлую ўсмешку. Імена за гэтую ўсмешку і энтузіязм калектыву належыцца найбольш апладысментаў.

Беларускі Народны Калектыў вядомы мне амаль ад пачатку яго існавання. Нягледзячы на тое, што складаецца з самадзейнікаў зрабіў вялікія дасягненні, развіўся, мастацка пасталеў. Відна гэта па ўзроўні выканання, рэпертуарных амбіцыях, па спаянасці калектыву, ахвоце, з якою працуюць амаль усе яго члены і па ўкладзе сіл кіраўніка хору і музычнай групы — Міхася Ануфрыева, а таксама шматгадовага харэаграфа — Тацяны Гіжэўскай.

Тым больш кідаецца ў вочы няроўнае апрацаванне праграмы канцэртаў, калі побач вартасных нумароў, сапраўды добра выкананых хорам, танцавальнай ці музычнай групамі, ставіцца вельмі слабое жаночае трыё, слабенькі мужчынскі квартэт ці непадрыхтаваных салістаў. Гэта толькі псуе агульнае ўражанне аб калектыве, абніжае яго мастацкую вартасць.

Выбачайце, што менавіта гэтымі крытычнымі словамі пачала я свае заўвагі аб канцэрце калектыву ў зале тэатру імя Ал. Вянгеркі. Але яны менавіта павінны быць для кіраўніцтва матoрам дзеяння. Зроблена ж так многа, дапрацавалася добра гучэўшага хору, свежай і жывой балетнай групы, арыгінальнага музычнага калектыву, дробныя няўдачы не павінны засланяць агульных дасягненняў.

Выступленне Беларускага народнага калектыву ў зале тэатру імя Ал. Вянгеркі беластачане прынялі вельмі прыхільна. Меладыйныя і адначасова нескладаныя песні: беларускія, польскія і рускія, а таксама частушкі, жартоўныя песні ўзнагароджаны былі шматлікімі воплескамі. Хор гучэў добра, спяваў чыста з належным вычуццем рытмікі і дынамікі. Найбольш спадабаліся велічны «Нёман» з сольнай партыяй Ніны Свентахоўскай і Аляксандра Каліноўскага і дынамічная «Беларусь».

Танцавальная група выступіла з папулярнай «Бульбай», малдаўскімі танцамі, жартоўным «Юрачкам» і «Беларускай суітай». Так як і песні, танцы вызначаліся прастатой кампазіцыі і дакладным выкананнем. Маладыя танцоры паланілі перадусім лёгкасцю і плаўнасцю рухаў. На ўвагу заслугоўвае выкананая з вялікім поспехам «Беларуская суіта» і выдатны «Юрачка». Поспех «Юрачкі», гэта вялікае дасягненне таленавітага танцора Янкі Крупы.

Калектыў музычны чыста і тонка акампаніраваў цымбалісткам: Галі і Ірцы Ануфрыевым, а таксама спевакам і танцорам. Дасціпным канферансам забаўлялі Раіса Пракопчык і Аляксандр Каліноўскі.

Падсумоўваючы, канцэрт вельмі прыемны. Здаецца мне, што быў бы ён яшчэ прыямнейшы, калі б у яго праграме знайшлося больш беларускіх песняў і танцаў. Дык жа матывам дзейнасці калектыву з'яўляецца ў асноўным прапагаванне беларускага фальклору.

К. МАРШАЛЭК

Танцавальная група Беларускага народнага калектыву песні і танца пры ГП БГКТ. (Харэаграф — Тацяна Гіжэўская).

Відавочна, увесь гэты час Сагава прыглядаўся да нас, каб пакінуць таго, хто яму больш спадабаецца. І я трапіў у секцыю Такагі, у якой працаваў ён сам. Там маімі новымі сябрамі сталі Хасака і Саса, якія прышлі з іншай секцыі.

Тут, за цаглянай сцяной, усю цяжкую працу выконвалі кітайцы, і сюды не меў права ўваходзіць ніхто з працуючых у іншых аддзелах.

У секцыі маёра Такагі працавала каля сарака асоб. Секцыя мела восем лабараторый і іншыя памяшканні, у тым ліку сховішча для культываваных смертаносных бактэрый.

Уваход у секцыю закрывала цёмначырвоная парт'ера; вокны, калі іх можна назваць вокнамі, для аховы ад мух былі зацягнуты густымі жалезнымі сеткамі.

Ад ваеннага лекара Цудзіцука мы атрымалі белыя ахоўныя халаты, рабочую форму колеру хакі, гумовыя боты і пальчаткі, маскі і шапкі. На кожнай рэчы белай фарбай былі напісаны нумар секцыі і асабісты нумар.

— Рэчы, якія вы цяпер атрымалі, — гэта ваша асноўная зброя, асабліва ахоўныя халаты. Іх можна насіць толькі ў лабараторыі.

Аднойчы ў суботу на пачатку мая я, Саса і Хасака сядзелі ў вызначаным нам пакоі і чыталі кнігі па бактэрыялогіі. Было ўжо каля пяці гадзін вечара, і мы збіраліся выходзіць, як у пакой увайшоў Сагава і сказаў:

— Маёр Такагі цяпер, відавочна, знаходзіцца ў зале для нарад у галоўным будынку, а мо' ўжо пайшоў зусім. Нехта з вас павінен схадзіць туды і даведацца, ці там ён?

16

— Дазвольце, — схапіўся я і выйшаў з пакоя.

Уваход у галоўны будынак знаходзіўся ў канцы шырокага калідора. Справа былі лабараторыі секцыі чумы, злева — секцыі халеры. Трапіць у гэтыя лабараторыі без дазволу было немагчыма. Падыйшоўшы да ўваходу ў галоўны будынак, я спытаў у вартаўніка, дзе знаходзіцца маёр Такагі. Вартаўнік адказаў, што маёр ужо выйшаў.

Вяртаючыся назад, я прыпадкова глянуў у акно, якое выходзіла на панадворак, і ўбачыў дзіўную закрытую машыну зялёнага колеру, без акенцаў. Яе абкружала ахова ў цывільным. Было ясна, што гэта пераапранутыя жандармы. Ахоплены цікавасцю, я затрымаўся і пачаў назіраць.

Прыпомніўшы, што ў калідоры стаяць не дазваляецца, я павярнуўся і зноў пайшоў да галоўнага будынка.

Каля машыны я ўбачыў дзесяткаў два мужчын у наручніках і з завязанымі вачыма. Гэта былі не японцы. Большасць з іх былі падобны на кітайцаў, пяць-шэсць асоб мелі русыя валасы. Іх выштурхвалі з машыны праз заднія дзверцы. Тых, якія не маглі стаяць на нагах, жандармы падхапілі пад рукі і спусцілі на зямлю. Калі ўсіх увялі ў галоўны будынак праз дзверы, якімі мы ніколі не карысталіся, я спешна вярнуўся ў свой пакой.

Далажыўшы Сагава аб маёры Такагі, я ціхенька сказаў Саса і Хасака:

— Вы ведаеце, што я цяпер бачыў! Прывезлі вязняў, да гэтага не японцаў. Усе з павязкамі на вачах і ў наручніках.

17

— Напэўна, іх прывезлі для працы, — сказаў Хасака.

— Не, не можа быць, — з паважным выглядам прыкмеціў Саса. — Дык у галоўны будынак не дазваляецца заходзіць нікому, а тым больш чужаземцам. Гэта, напэўна, шпіёны! Саса чуў аднойчы гутарку аб тым, што ў атрад накіроўваюць злоўленых шпіёнаў.

Мне таксама спачатку паказалася гэта праўдападобным, але чым больш я думаў аб іх, тым больш сумняваўся.

Вярнуўшыся ў казарму, я ўсё глядзеў у вокны, думаючы зноў убачыць людзей у наручніках. Але ніякіх прыкмет прабывання іх у галоўным будынку я не заўважыў.

Адгэтуль я звяртаў увагу на праязджаючыя машыны, але нічога падобнага не заўважыў. Але вось аднойчы ў суботу вечарам Саса прыбег да мяне і ціха сказаў:

— Я таксама бачыў! Сёння каля трох гадзін дня.

Неўзабаве мы прыкмецілі, што на нас пачалі звяртаць увагу. Кожную суботу ў тры гадзіны дня ў нашым пакоі на вокнах апускалі цёмныя шторы. Мы былі ўпэўнены, што менавіта ў гэты час прывозілі новых вязняў. Гэта зразумелі ўсе. Нават у групе, занятай сельскагаспадарчымі працамі, пачаліся сакрэтныя гутаркі аб вязнях. Доўгі час аб гэтым гаварылі толькі ў вузкім кругу сяброў.

Дзе ў рэчаіснасці трымалі таямнічых вязняў? Гэтага ніхто не ведаў, і ўсе будавалі ўсемагчымыя здагадкі

(Працяг будзе)

18

(Працяг са стар. 1)

чаму ж не будаваацца, чаму не купляць адзенне, мэблю ці матацыкл?

Мы наведалі вясковую краму. Яна добра забяспечана ўсялякімі таварамі.

— Людзі нашыя, — кажа прадаўшчыца Анастасія Янчук — шмат усяго купляюць. — У сярэднім, штомесяц жыхары Новага Беразова купляюць у краме 1 000 кілаграмаў цукру. Аб дабрабыце сведчыць і такі факт, што ў краме прадаецца, штомесяц каля 60 плітак шакаладу.

Хто ж да вайны на вёсцы еў шакалад? Праўда, жыхары Новага Беразова не заўсёды выдаюць гро-

...— І есці сталі мы па-чалавечы — кажа Міхась Чабай

шы на карысныя рэчы. 60 літраў гарэлкі, якія выкупляецца ў краме штотыдзень аб гэтым найлепш сведчаць.

Разам з ростам дабрабыту змяняецца і псіхіка жыхароў Новага Беразова. У вёсцы занікаюць розныя забабоны. А шарлатаны ўсялякай масці, якіх яшчэ нямала ў іншых вёсках, у Новым Беразове не могуць знайсці адпаведнага грунту.

Напрыклад у Но

НЕ ПШАНІЦА, А ТРАВА

Калісь, яшчэ да 1939 года, багатага гаспадара пазнавалі па тым, колькі ён засяваў пшаніцы. Гаварылі людзі: «Вось багацей, пабачце, колькі ў яго пшаніцы, адны пірагі есці будзе!

Калі гэтую справу разгледзець з агратэхнічнага боку, аказваецца, што пшанічныя піражкі, хаця б хапала іх на штодзень, не прыносяць ніякай карысці для эканомікі і развіцця гаспадаркі, а толькі пагльнаюць працу селяніна. Пшаніца і ўвогуле збожжавыя культуры не ствараюць базіса для жывёлагадоўлі — асновы добрай гаспадаркі.

Традыцыя валодае вялікай сілай. Пераходзячы з дзедаў на бацькоў, яна казала перад усім звяртаць увагу менавіта на збожжавыя культуры. Так было і ў Новым Беразове. Аднак народная ўлада адкрыла шырокі доступ да сельгасведаў усяму сялянству. Гэтыя намаганні не засталіся бясплённымі. Зараз у Новым Беразове (паводле сельскагаспадарчага спісу, састаўленага некалькі месяцаў таму) на агульную плошчу 500 гектараў усіх засеваў на пшаніцу прыпадае — 25,59 га, на жыта — 105 га, на авёс — 153,53 га, а на кармавыя культуры (бульба, буракі, струкова-збожжавая сумесь, канюшына, люцэрна, сэрадэля, трава і т. п.) прыпадае каля двухсот гектараў, што складае 70 працэнтаў адносна збожжавых культур. Сярод кармавых у Новым Беразове першае месца займае бульба (75 га), а за ты ідзе (на што асабліва варта звярнуць увагу) трава і сэрадэля (62 га).

Да гэтых лічбаў варта бліжэй прыглядзецца. Перш за ўсё бачым, што травамі і сэрадэляй засяваецца ў Новым Беразове амаль у тры разы больш зямельных угоддзяў як пшаніцай, а звыш палавіны (каля 60 працэнтаў) як жыта. Таксама трэба заўважыць, што сярод збожжавых найбольшую плошчу займае авёс. А ён таксама ў нейкім сэнсе залічваецца да кармавых прадуктаў.

Гэткая структура сельгаскультур, якая практыкуецца зараз у Новым Беразове, вельмі карысная для гаспадаркі, бо дае аснову для паспяховага развіцця жывёлагадоўлі, што выразна паказваюць наступныя лічбы. На 100 гектараў пасеваў на бягучы год у Новым Беразове выпадае каля 50 галоў жывёлы, звыш 110 штук свіней і каля 400 шт. дамашняй птушкі (курэй). Іначш гаворачы, на кожнага гаспадара ў вёсцы выпадае ў сярэднім звыш двух кароў, больш 5 свіней і каля 20 курэй. Паказнікі надта высокія і добра сведчаць аб разумным напрамку развіцця сельскай гаспадаркі ў Новым Беразове.

— Траву? Хто бы сеяў перад вайной траву там, дзе магла расці пшаніца, — кажа Аляксей Тарасевіч, гаспадар ужо з белай чупрынай. — Высмеялі б такога, не далі б выйсці на вуліцу. Я, памятаю, засеяў на пробу крыху люцэрны, і то пальцамі паказвалі бога не баіцца, казалі, зямлю псуе.

— Кароўкі пасвіліся на худзенькай пашы, — дабаўляе Міхась Чабай, — і нічога больш не атрымлівалі. Таксама зімой жылі ў асноўным за сснам, а з ім было скупа. Толькі ад свята дадавалася сэрадэля ці канюшына і то выключна да сечкі.

ПАКЛОН МАШЫНАМ

— Ці ў вас, у вёсцы, малоціць хто-небудзь яшчэ цэпам? — пытаем сакратара ГРН, Андрэя Зенюка.

— Ёсць у нас такая музейная рэдкасць, але гэта ўвогуле лічыць няварта, бо гаспадары зараз не толькі цэпам, але нармальнай шырокаабмалотачнай малацілкай не хочуць малаціць, а наймаюць абмалотачны агрэгат, якіх вёска мае 5, а да 1939 г. было ўсяго ў вёсцы 4 манежныя малацілкі. Некалькі гадоў таму назад колькасць іх шмат узрасла, але зараз ужо рэдка хто імі карыстаецца.

— А як прадстаўляецца справа з іншымі сельгасмашынамі?

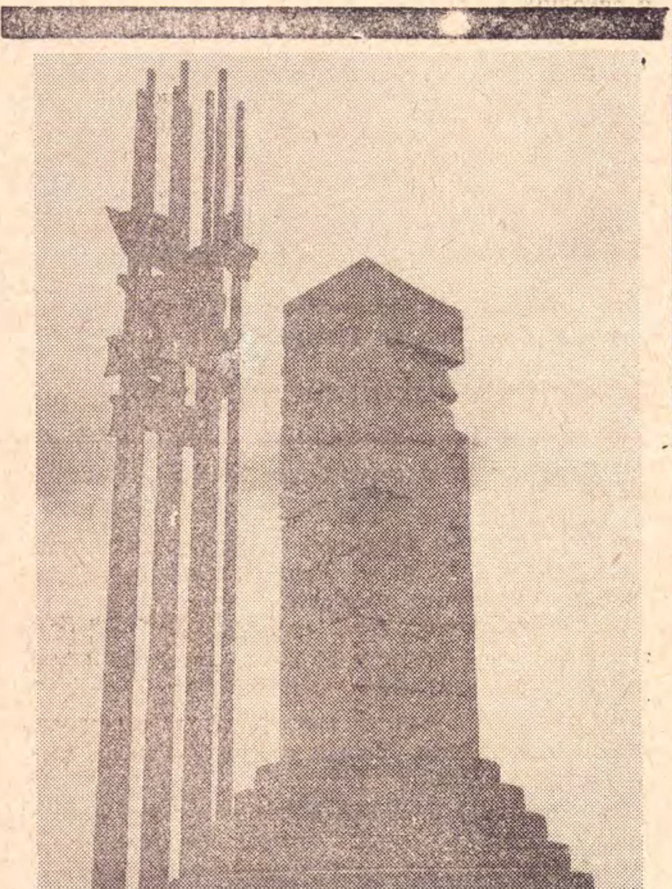
Сакратар ГРН і кіраўнік школы падлічваюць. Паводле іх падліку выпадае, што ў Новым Беразове гаспадары маюць 12 касілак, 12 жняярак, (у тым ліку 2 снапавязалкі), 3 грабалкі, 4 рухавікі ўнутра-

...Жыхары ахвотна кланяюцца машынам...

нага згарання і 4 электрычныя рухавікі, 3 млыны і 4 механічныя пілы. Калі далічыць да гэтага іншыя, больш папулярныя сельгасмашыны, акажацца, што жыхары Новага Беразова ахвотна кланяюцца машынам, а машыны адплочваюць ім вышэйшай прадукцыйнасцю гаспадаркі.

Дагэтуль разглядалі мы справу больш агульна. Зараз прапануем заглянуць да панадворка якогасьці гаспадара, напрыклад, да Аляксея Іляшука. На 6 га ворнай зямлі трымае ён 5 галоў жывёлы (3 каровы і 2-ое цялят), 1 каня і каля 10 свіней.

Помнік грунвальдскі, які пабудаваны да ўрачыстасцей на месцы слаўнай бітвы.

Генрых Сянкевіч

ПАД ГРУН

Ужо сэрцы ў абодвух войсках білі, як молаты, але трубы яшчэ не давалі знаку да бою. Наступіла цяжэйшая мо' ад самай бітвы хвіліна чакання. На полі між немцамі і каралеўскай арміяй узвышалася з боку Таненберга некалькі адвечных дубоў, на якія ўзабраліся мясцовыя сяляне, каб назіраць змаганні войск такіх вялікіх, якіх ніколі свет не бачыў. Аднак апрача гэтых дубоў, усё поле было пустое, шэрае, страшнае, падобнае да мёртвага стэпу. Хадзіў толькі па ім вецер, а над ім вісела ціха смерць. Вочы рыцараў мімаволі накіроўваліся на гэтую злашчасную, змоўкшую раўніну. Час ад часу сонца засланялі хмары, і тады на яе падаў смяротэльны змрок.

Але вось падняўся віхор. Зашумеў у лесе, абарваў тысячы лісцяў, выляцеў на поле, схапіў сухія сцяблінкі траў, узбіў туманы пылу і панёс іх у вочы крыжаносцаў. У гэтай таксама хвіліне ўстрасянулася паветра ад гуку рогаў, крывуль, пішчалак, і ўсё літоўскае крыло, быццам незлічоная птушыная стая, паднялося да лёту. Пашлі адразу, паводле звычкі, ускок.

Коні, выцягнуўшы шыі і стуліўшы вушы, ірвалі наперад з усіх сіл; верхавыя, вымахваючы мечамі і суліцамі, няслся з страшэнным крыкам насустрач леваму крылу крыжаносцаў.

Там быў магістр. Убачыўшы літоўскую цьму, звярнуўся ён да Фрыдрыха Валенрода, які на гэтым камандваў боку, і сказаў:

— Вітаўт выступіў першы. Пачынайце ж і вы ў імя Божа!

І рухам рукі пусціў чатырнаццаць харугваў жалезнага рыцарства.

— Gott mit uns! — крыкнуў Валенрод.

Харугві, знізіўшы коп'і, пачалі спачатку ісці крокам. Але так, як глыба, пушчаная з гары, падаючы, набірае сілы, так і яны; з кроку перайшлі ў рысь, потым у галоп і ішлі страшныя, нястрымаьныя, як лавіна, якая мусіць сцерці і разбіць усё перад сабой.

Зямля стагнала і ўгіналася пад імі.

Літва не вытрымала страшэннай навалы немцаў. Першыя шэрагі, найлепш узброеныя, якія складаліся з багацейшых баяраў, палі памостам на зямлю. Наступныя ў шалёнай схватцы зліліся з крыжаносцамі, але ніякая мужнасць, ніякая вынослівасць, ніякая людская сіла не магла іх выратаваць ад згубы і паражэння. А як жа магло быць інакш, калі з аднаго боку змагалася цалкам закутае ў сталёвую зброю рыцарства і на конях, заслоненых сталлю, з другога народ, рослы, праўда, і дужы, але на дробных коніках і прыкрыты толькі скурамі?... Дык дарэмна ўпарты літовец шукаў, як да скуры нямецкай дабрацца. Суліцы, шаблі, коп'і, палкі, нашпікаваныя крэмнем або цвікамі, адбіваліся ад жалезных бляхаў, быццам ад скал ці замкавых мураў. Цяжар людзей і коней душыў няшчасныя Вітаўтавыя дружыны, секлі іх мечы і тапары, калолі і крушылі косці бердышы, тратавалі конскія капыты. Князь Вітаўт дарэмна кідаў у гэтую пашчу смерці ўсё новыя ватагі, дарэмная была ўпартасць, на нішто — заўзятасць, на нішто — пагарда смерці і на нішто — рэкі крыві! Найперш пабеглі татары, бесарабы, валахі, а неўзабаве лопнула літоўская сцяна і дзікі перапалох ахапіў усіх байцоў.

Большая частка войска пабегла ў бок возера Любэнь, і за ёй пагналіся галоўныя нямецкія сілы, чынячы такую страшную касьбу, што ўсё пабярэжжа пакрылася трупамі.

Аднак другая частка Вітаўтавых войск, меншая, у якой былі тры смаленскія палкі, адступала да польскага крыла. На яе націскалі шэсць харугваў немцаў, а затым і тыя, што вярталіся з пагоні. Але лепей узброеныя смаленшчане супраціўляліся з большым поспехам. Тут бітва замянілася ў разню. Патокі крыві акупалі кожны крок, кожную амаль пядзь зямлі. Адзін са смаленскіх палкоў быў выразаны амаль паагалоўна. Два іншыя бараніліся з роспачу і шаленствам. Аднак немцаў ужо нішто не магло стрымаць. Некаторыя іх харугві ахапіла нейкая баявая раз'юшанасць. Адзіночныя рыцары давалі шпоры коням і кідаліся ўсляпую з узнесе-

вым Беразове

— У сярэднім штодзень дастаўляю да злеўні 25 літраў малака, а бываюць гэткія дні, што да 40 літраў — кажа Аляксей Іляшук. Гэта самае з жывёлай. Штогод прадаю я дзяржаве 4 — 6 свіней. Маю ўсяго 1 гектар сенажаці і то шостага класа. Таму, каб пракарміць свой статак, засеяў я, напрыклад, у бягучым годзе 1,20 га травы і 0,8 га канюшыны. Таксама штогод, большменш, 1 гектар засаджваю бульбай, а мой бацька, маючы 11 асоб у сям'і, ніколі больш не садзіў бульбы, але мяса елі мы толькі пры святочных нагодах. У мяне не хапае рабочай сілы, бо сын вучыцца ў Варшаўскай палітэхніцы, а дачка — у сельскагаспадарчай школе. Таму, дзе толькі ёсць магчымасць, стараюся стасаваць механічныя спосабы апрацоўкі зямлі. Маю ўласную жнярку і касілку.

Думаем, не трэба выясняць, што так пастаўленая гаспадарка мае моцную аснову. Між іншым, для таго Іляшук прыкладна і тэрмінова вывязваецца са сваіх абавязкаў перад дзяржавай.

ВЕДЫ — ГЭТА ТАКСАМА БАГАЦЦЕ

У культуру людскога жыцця ўваходзіць многае. Не толькі тое, што мы называем культурай у штодзённым абыходжанні і значэнні, але і духоўнае

...Зараз прапануем заглянуць да панадворка напрыклад Аляксея Іляшука...

жыццё чалавека, яго ўдзел у грамадскім жыцці, мэтанакіраванасць, імкненне быць здольным і дзейсным удзельнікам пабудовы людской псіхікі ў сваім асяроддзі ў напрамку як найбольш сучасным. Але на гэтае патрэбны ўмовы, бо ўсё вартаснае ўзнікае найчасцей у спрыяючых умовах.

Не будзем гаварыць, зразумела, пра часы паншчыны, якая пакінула глыбокі след і цяпер жыве толькі ва ўспамінах, якія пераходзяць з вуснаў у вусны, з пакалення ў пакаленне. А бліжэйшая гадамі да нашага перыяду санацыя не зрабіла ў напрамку ліквідацыі адсталасці амаль нічога. Хаця, як гаворыцца ў народзе, «час робіць сваё», але час перыяду санацыі нічога не зрабіў. Толькі некалькі чалавек у Новым Беразове закончыла пачатковую школу, а ў сярэднюю — нікому не давялося паступіць. У мясцовай 4-класнай школе, якая існавала тут, не ўсе дзеці навучыліся чытаць і пісаць. Таму так, як і ў іншых вёсках, толькі ў першыя гады народнай улады праведзены курсы масавага навучання дзеля ліквідацыі непісьменнасці.

Не было святліцы і бібліятэкі. Пратрывалі толькі ўсе войны і парадкі прыгожыя абрадавыя традыцыі гэтай беларускай вёскі. Тут, як і ў многіх іншых беларускіх вёсках, не парвалі з прыгажосцю фальклора, песнямі, казкамі, пагаворкамі і г. д. На вяселлі, хрысцінах ці ў час сямейных святочных гутарак вы пачуеце тут старыя песні пра мінулае і сучасныя песні, бадзёрыя, жыццерадасныя.

Цікава пабываць у Новым Беразове ў летні вечар. Збіраецца моладзь на лавачках — і разыходзяцца рэхам песні аб каханні, аб прыгажосці жыцця. Вельмі папулярныя тут савецкія песні з часоў апошняй вайны.

Перад вайной нярэдкім госцем у вёсцы былі бойкі. Цяпер іх у Новым Беразове амаль зусім няма. На пытанне «чаму?» адказаць не цяжка.

Ужо сёмы год існуе тут грамадская бібліятэка, якую вядзе ад пачатку па сённяшні дзень жыхарка гэтай вёскі Люба Швед. Яна дбайна кіруе сваёй бібліятэкай. Хаця бібліятэка змяшчаецца ў старым, не надта выгадным будынку, але парадак прыцягвае наведвальнікаў. А наведвальнікаў тут шмат. Усіх іх бібліятэкарша абслугоўвае ветліва. Хопіць сказаць, што на 358 жыхароў у Новым Беразове (улічваючы і дзяцей) сталымі чытачамі кніжак у мясцовай бібліятэцы з'яўляецца аж 212 асоб.

— А хто найбольш чытае? — пытаем у Любы Швед.

— Многа кніжак чытаюць, зразумела, вучні. Але яны пазычаюць сваю школьную літаратуру. Многа дзяўчат нашых чытае ахвотна кулінарныя кніжкі. Але найбольш чытаюць Міхась Трафімюк, Мікола Петручук, Андрэй Мароз, Кацярына Ярашэвіч, Анфіса Калыбко, Мікола Аўласюк і інш.

Просім бібліятэкаршу, каб паказала нам карту чытача Андрэя Мароза... Год нараджэння 1901. Тры запоўненых карты. Аблічваем лік пазычаных кніжак. На працягу 15-ці месяцаў Андрэй Мароз прачытаў 90 кніжак. Лік не малы.

— Не ён адзін такі, іншыя таксама многа чытаюць, — гаворыць бібліятэкарша.

— А колькі ў вас кніжак?

— У грамадскай бібліятэцы 5 446 экземпляраў, і 1 642 кніжкі знаходзяцца ў 7-мі бібліятэчных пунктах на тэрыторыі нашай ГРН...

У бібліятэку ўваходзіць 8-ра дзяцей. Аказваецца, двое яшчэ не ходзяць у школу.

— Мы прыйшлі, каб вы нам паказалі фільм... — звяртаюцца дзеці да бібліятэкаршы.

Праектар падрыхтаваны і зараз жа пачынаецца дэманстрацыя дзіцячага фільма...

*

У Новым Беразове існуе святліца, у якой моладзь і старэйшыя культурна праводзяць вольны час. У ёй адбываюцца сходы, культурныя вечары, забавы.

Моладзь горнецца да навукі, да ведаў. Цікава, што ў паваенны перыяд мясцовую 7-мікласную школу не закончыла толькі 5 асоб. Гэта надта важнае, маючы на ўвазе агульную школьную статыстыку. Шмат людзей з Новага Беразова працуе на адказных становішчах, шмат здабывае сярэднюю і вышэйшую адукацыю. У тэхнічных установах працуе 3 асобы, настаўнікамі — 9, партработнікаў

...— Мы прыйшлі, каб вы нам паказалі фільм...

— 2, у службе аховы здароўя — 3, у сельскагаспадарчых установах — 4, у дзяржаўнай адміністрацыі — 5. З гэтага ліку 6 асоб мае поўную вышэйшую адукацыю і 2 — няпоўную. Зараз у вышэйшых навуковых установах здабывае веды 6 асоб, а ў сярэдніх — 8.

Усе гэтыя людзі ўтрымліваюць цесную сувязь з роднай вёскай. Ведаючы многіх сярод іх, можна сцвердзіць, што яны несумненна маюць вялікі ўплыў на сучаснае выхаванне не толькі моладзі, але і старэйшых. Такія сапраўды новыя будні ў Новым Беразове.

ВАСІЛЬ БАРШЧЭЎСКІ
МІХАСЬ КУРАШ
ВІКТАР РУДЧЫК
фота ПЁТР ЧЭРНЯКЕВІЧ

ВАЛЬДАМ

ным секачом ці мечам у найбольшую гушчу непрыяцеля. Удары іх мечаў і бедышаў зрабіліся амаль надлюдскімі, цэлая ж лава напірала, тратавала, душыла коней і смаленскіх рыцараў, нарэшце падыйшла да галоўнага польскага атрада.

*

Тут не пайшло так лёгка Кунону, бо была большая роўнасць зброі і коней, і аднолькавая рыцарская падрыхтоўка.

Сотні, а потым тысячы рыцараў палі з абодвух бакоў, аж урэшце пад ударамі палякаў пачала хістацца нямецкая навала. Тут і там пачуліся просьбы аб літасці. Тут і там высокаважнейкі замежны рыцар з пабялеўшым ад страху і здзіўлення тварам і ўцякаў непрытомны, куды яго нёс перапалоханы конь. Большасць белых плашчоў, якія насілі на зброі крыжаносцы, ляжала ўжо на зямлі. Немцы, зразумеўшы, што толькі ў мячы ратунак, пачалі бараніцца распачліва.

І змагаліся так яшчэ, няпэўныя перамогі, пакуль велізарныя хмары пылу не ўзбіліся нечакана на правым баку бітвы.

— Літва вяртаецца! — радасна гукнулі польскія галасы. І адгадалі. Літва, якую лягчэй было разбіць чым перамагчы, вярталася цяпер і з нялюдскім крыкам ляцела, як віхор на сваіх быстрых конях у бой.

Тады некалькі камандораў падскочыла да магістра.

— Ратуйся, пане! — крычаў збялеўшымі вуснамі камандор Эльблёнга. — Ратуй сябе і Ордэн, пакуль кола не сціснецца.

*

Бітва пераўтварылася ў разню і пагоню. Хто не хацеў здацца, гінуў. Шмат было ў тых часах на свеце бітваў, але ніхто з жывых не помніў такога страшэннага пагрому. Паў пад нагамі вялікага караля не толькі Ордэн крыжаносцаў, але і цэлая Германія, якая найлепшым рыцарствам падтрымлівала гэтую тэўтонскую «пярэднюю стражу», якая шторас глыбей уядалася ў славянскае цела.

З сямісот «белых плашчоў», якія лічыліся правадырамі гэтай германскай паводкі, засталося ледзь пятнаццаць. Звыш сорак тысяч цел ляжала ў вечным сне на гэтым крывавым полі.

*

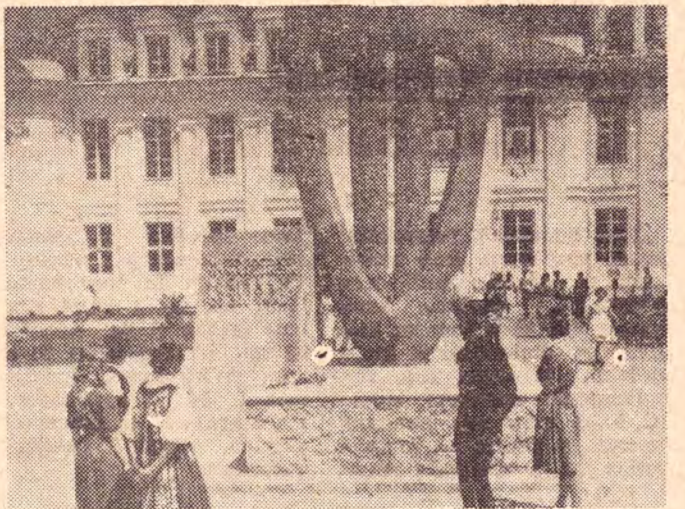
Сонца хілілася на захад. Выпаў кароткі, праліўны дождж і прыбіў пыл. Кароль, Вітаўт і Зындрам з Машковіц рыхтаваліся паехаць на пабойшча, калі пачалі звозіць целы загінуўшых правадыроў. Літоўцы прынеслі сколатае суліцамі цела вялікага магістра Ульрыха фон Юнгінгена і паклалі яго перад каралём, а той, гледзячы на велізарныя астанкі, сказаў:

— Вось той, якому яшчэ сёння раніцай уяўлялася, што ён вышэйшы ад усіх магутных свету.

Тым часам неслі новыя целы. Прынеслі вялікага камандора Кунона Ліхтэнштэйна, і маршала Ордэну Фрыдрыха Валенрода, і вялікага гардэробшчыка графа Альберта Шварцберга, і вялікага скарбніка Тамаша Мерхайма, і звыш шасцісот цел знатных камандораў і братоў. Пабабкі клалі іх аднаго пры другім, а яны ляжалі, як зрубленыя пні, са звернутымі да неба і белымі, як іх плашчы, тварамі, з адчыненымі шклянымі вачыма, у якіх застыў гнеў, гордасць, баявая ярасць і страх.

Над іх галовамі заткнулі здабытыя знамёны — усе!

На ўзгорку ля караля сабраліся самыя знатныя рыцары і, дыхаючы спрацаванымі грудзьмі, пазіралі на гэтыя знамёны і на гэтыя трупы, як глядзяць

ВОЛЬБАЖ. Згэтуль войскі Караля Ягайлы рушылі пад Грунвальд. У 550 гадавіну гістарычнага пахода тут узнесена помнік.

напрацаваўшыеся жнявы на залатыя і павязаныя снапы. Цяжкі быў дзень, і страшны плён гэтага жніва, але вось надыходзіў вялікі, радасны вечар.

Дык нязмерная шчасце выпагадзіла твары пераможцаў, бо ўсе разумелі, гэта быў вечар, які клаў канец бяды і пажару не толькі гэтага дня, але цэлых стагоддзяў.

(Урыўкі з «Крыжаносцаў»)
Пераклаў **Рыгор Лясун**

Адкуль бярэцца землетрасенне?

Землетрасенне не без падстаў залічваецца да адной са страшнейшых з'яў прыроды. Хоць самі на сабе мы не адчуваем бедаў землетрасення, (бо ў нас яны моцныя не бываюць), аднак чуем па радыё і чытаем у газетах аб трагедыях тысяч і мільёнаў людзей, мясцовасці якіх наведала землетрасенне.

Землетрасенне прыносіць многа гора і матэрыяльных страт, але ані на грош не маюць рацыі тыя, хто гаворыць, што землетрасенні азначаюць хуткі канец свету. Землетрасенні былі раней і тлумачацца прыроднымі з'явамі, якія адбываюцца ўнутры Зямлі.

Калі мы плывем па моры, то зусім не здзіўляемся факту, што гойдаемся. Справядліва лічым, што нашае гойданне выклікана хваляваннем вады. Зямлю, цвёрды грунт мы прызвычаіліся лічыць, чымсьці непарушным. Тым часам нашая Зямля пастаянна трасецца — ніколі яна зусім спакойнай не бывае. І хоць катастрафальныя землетрасенні здараюцца даволі рэдка, у сярэднім раз у год, то меншых, менш знішчальных, налічваецца да 10 у год, а патрасенняў, якія не нішчаць будынкаў, але якія людзі адчуваюць — да 10 000, слабых патрасенняў неадчувальных, якія запісваюць толькі спецыяльныя прыборы — сейсмографы — да 100 000 у год. Бываюць землетрасенні, выкліканыя, напрыклад, падводнымі выбухамі вулканаў.

Аднак самыя частыя і самыя страшныя — гэта тэктанічныя землетрасенні. Выступаюць яны на вялікіх абшарах мацерыкоў і на днах акіянаў. Складаюць каля 90 прац. усіх землетрасенняў. Найчасцей такія землетрасенні выступаюць паблізу маладых гор або берагоў акіянаў, дзе ёсць расколіна ў зямной кары.

Непасрэднай прычынай тэктанічных землетрасенняў бывае перамяшчэнне (з месца на месца) скальных мас унутры Зямлі, якое найчасцей адбываецца на глыбіні 100 км, часам на 600 — 700 км.

Унутры зямной кары расце напружанне. Калі напружанне ўзрасце так, што пароды, з якіх складаецца зямная кара, у даным месцы не могуць вытрымаць яго, яны расколваюцца і гвалтоўна перамяшчаюцца ў кірунку, дзе спатыкаюць меншае супраціўленне, звычайна ўніз. Зямля трасецца. Падчас землетрасенняў узнікае велізарная колькасць энергіі. Аблічана, што ў час мацнейшых патрасенняў узнікае столькі энергіі, колькі магла б даць савецкая электрастанцыя Днепрагэс на працягу 350 год.

А цяпер спытаем, якія прычыны тых напружанняў, што выклікаюць землетрасенні?

Глыбока ў Зямлі знаходзіцца маса ўжо напалавіну цвёрдая (ядро Зямлі складаецца з жалеза, але ў стане вадкім). Хіба ведаеце, што прычынай гэтага з'яўляецца высокая тэмпература нутра Зямлі. Паўцвёрдыя, пластычныя масы пароды значна больш рухлівыя ад зямной кары і знаходзяцца ў пастаянным руху. У выніку гэтага руху то ў адным, то ў другім месцы ўзнікае моцны ціск і напружанне.

Прычыны, якія выклікаюць рухі глыбокіх мас пароды наступныя:

1. пастаяннае, хоць вельмі павольнае змяншэнне абароту Зямлі (Працей кажучы — Зямля круціцца штораз павольней).
2. працэс скурчвання Зямлі ў выніку пастаяннага выхаладжвання яе нутра (Зямля стыне).
3. прылівы і адлівы, выкліканыя прыцягваннем Месяца.

Шчыліны, якія ўтварыліся ў выніку землетрасення.

СВЯДОМАЕ МАЦЯРЫНСТВА

Запабяганне цяжарнасці

Для здаровай жанчыны, якая рэгулярна мае «свой час» у запабяганні цяжарнасці, вялікае значэнне мае «супружаскі каляндар» (kalendarzyk małżeński). Паводле яго, запладненне магчыма толькі 7—8 дзён на працягу месяца, а рэшта — няплодныя дні, у час якіх жанчына не можа стаць цяжарнай.

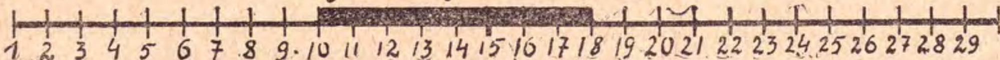
Як аблічыць плодныя і няплодныя дні?

Перш за ўсё кожная жанчына павінна навучыцца запісваць першы дзень кожнага перыяда (свайго часу). Гэта вельмі важна.

Па нейкім часе жанчына ўжо знаёма з цыклам свайго перыяду і ведае, ці з'яўляецца ён рэгулярным. Калі не, то з якім адхілам бывае ў яе месячны цыкл. (А перыяды бываюць у 21 дзень, найменшы, і 34 — найбольшы). Плодныя дні найлепш аблічыць ніжэй апісаным спосабам.

Рысуем простую лінію, на якой зазначаем першы і апошні дзень данага цыкла (21, 28, 30 і гд.). Пасля дзелім лік дзён цыкла на палавіну і зазначаем гэты дзень рыскай. Ад гэтага дня закрэсліваем тры дні спераду і тры дні наступныя. Для большай бяспечнасці яшчэ па аднным, або больш, дню можна дадаць). Гэтыя дні з'яўляюцца плоднымі.

Для 28-мідзённага цыкла плодныя дні будуць ад 10—18 дня. Ад 1-га да 9 дня (лічым заўсёды ад пачатку апошняга перыяда). і ад 19-га да першага дня наступнага перыяда будуць днямі няплоднымі.

Для іншага цыкла, скажам 24-дзённага, плодныя дні будуць ад 8—16 дня.

З мужчынскіх сродкаў, запабягаючых цяжарнасці, найлепшыя прэзерватывы. Яны найбольш пэўныя і найлягчэй іх стасаваць. Купіць іх можна ў кожнай аптэцы і кожным газетным кіёску.

М. Х.

НАВІНЫ ТЭХНІКІ

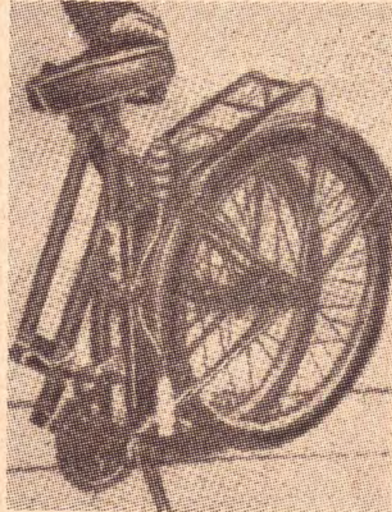
НАВІНЫ ТЭХНІКІ

Штучнае ўгнаенне з дыму

Жоўтыя клубы дыму валілі з комінаў азотнага завода ў венгерскім горадзе Пет, забруджваючы паветра і атручваючы раслінасць вакол яго вокісламі азоту і другімі шкоднымі рэчывамі. Інжынеры завода разам з супрацоўнікамі Веспрамскага навукова - даследчага інстытута асноўнай хімічнай прамысловасці парашылі выкарыстаць хімічныя прадукты, якія вылятаюць у комін. Яны знайшлі спосаб атрымліваць з дымавых газаў штучныя ўгнаенні. Зараз на заводзе будуецца цэх, які дасць для сельскай гаспадаркі многія сотні цэнтнераў карысных штучных угнаенняў у год, а паветра вакол тэрыторыі завода не будзе забруджвацца.

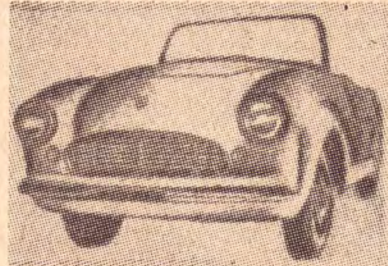
Складаны веласіпед

Заходнегерманская фірма «Вікторыя» выпусціла веласіпед, які можна скласці і пераносіць на спіне. Патоўшчаныя для гэтай мэты трубы рамы надзейна змацоўваюцца шарнірамі.

Корпус аўтамабіля з пластмасы

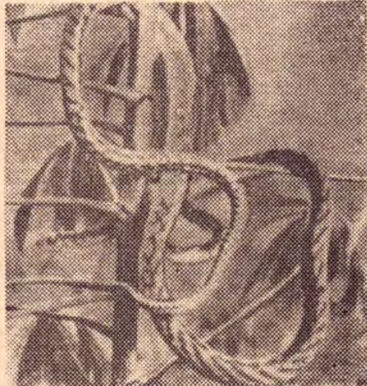
Нядаўна ў Токіо дэманстраваўся чатырохмесны спартыўны аўтамабіль «ДАТ», выпушчаны японскай фірмай «Ніcам», корпус якога зроблены з пластмасы. Даўжыня аўтамабіля 3,86 метра, шырыня — 1,46 метра і вышыня — 1,53 метра. На ім установлены чатырохцыліндравы матор магутнасцю ў 34 конскія сілы. Найбольшая хуткасць аўтамабіля — 95 кіламетраў у гадзіну. Пластмасавы корпус машыны важыць усяго 108 кілаграмаў, а агульная вага машыны — 726 кілаграмаў. Рухавік скарыстоўвае 5,5 літра гаручага на 100 кіламетраў шляху.

Аб гадзюках

Самая ядавітая

Найстрашнейшай сярод гадзюк з'яўляецца афрыканская мамба. Сярод розных мамбаў найгоршую славу маюць чорныя мамбы. Мамбы — гэта доўгія гадзюкі да 2 метраў, вельмі тонкія, але надта хуткія, бо калі вуж паўзе 1 км на гадзіну, то мамба 10 км. Тым страшнейшая, што пастаянна знаходзіцца на дрэве, адкуль бліскавічным рухам галавы атакуе праходзячых унізе звяроў ці людзей.

Найбольшы

Рэкорд мае бяспрэчна амерыканскі боа - анаконда. Даўжыня яго 10 м. Ён можа праглынуць добрага парсюка або паўгадовае цяля.

Іншая справа, што такой гасціны хапае яму на некалькі месяцаў.

Парады для гаспадыні

Плямы ад дзёгцю трэба адразу ж саскрэбсці нажом, пасля чаго рэч намачыць у гарачым малацэ і пакінуць на гадзіну, а потым памыць у халоднай вадзе.

* * *

Плямы ад іржы трэба змачыць свежым лімонным сокам, пакрыць невялікім слоем сталовай солі і пакінуць на 20 гадзін. Потым усё гэта змыць вадой.

* * *

Емаліраваныя ванны лепш за ўсё чысцяцца соллю.

* * *

Шаўковую ватнюю коўдру трэба чысціць пшанічнымі вотруб'ямі. На забруджаную тканіну насыпаць добра сагрэтыя вотрубі і праціраць рукою. Калі вотрубі стануць бруднымі, іх трэба замяніць новымі, таксама падагрэтымі. Гэта можна зрабіць некалькі разоў. Пасля чысткі коўдру трэба выбіць.

* * *

Летам многа непрыемнасцей гаспадыням прычыняюць мураўі, якія запаўзаюць у харчовыя прадукты. Каб гэта не здаралася, краі пасуды, у якой знаходзяцца варэнне, мёд, цукар і іншыя салодкія прадукты, трэба змазаць алеем. Алей адпуджвае мураўёў.

* * *

Для таго, каб малако ў час кіпення не падгарэла, трэба каструлю перад тым, як заліць у яе малако, змачыць халоднай вадой.

Памяці загінуўшых

Сёлеташняе свята 16-цігоддзя народнай улады ў нашай краіне, Народнай Польшчы, спалучаецца з другой выдатнай падзеяй — Тысячагоддзем польскай дзяржаўнасці. Зразумелай тады з'яўляецца пашана, з якой адносіцца нашая грамадскасць у гэтую ўрачыстую хвіліну да тых, хто цаной сваёй крыві адваяваў для нас вольнае і радаснае жыццё. У ліку іх знаходзіцца і шмат слаўных сыноў Беласточчыны, якія ў час змаганны з гітлераўскімі захопнікамі аддалі сваё жыццё за шчасце чалавецтва. Мы свята захоўваем у сваіх сэрцах памяць аб іх. З выпадку набліжаючага свята Адраджэння і Тысячагоддзя Польскай дзяржавы насельніцтва Гайнаўшчыны ўрачыста ўшанавала памяць герояў. 3 ліпеня на плошчы перад Гайнаўскім лесапільным заводам пачынаецца мітынг, а затым на падрыхтаваных машынах сабраныя накіроўваюцца ў 211 квартал Белавежскай пушчы. Тут слаўныя сыны лясоў, партызаны з атрада імя Дзяржынскага вялі крывавы бой з пераважаючымі сіламі гітлераўцаў. Зараз, на месцы, дзе былі пахаваны загінуўшыя ў баі партызаны ўстаноўлена мемарыяльная дошка, а некалькі сімвалічных жменек зямлі з месца боя паандравала пад грунвальдскі помнік.

П. ЧЭРНЯКЕВІЧ
(фота — аўтара)

КАРЫСНАЯ КАНФЕРЭНЦЫЯ

19.VI. г. г. па ініцыятыве Праўлення Аддзела БГКТ у Гайнаўцы адбылася канферэнцыя кіраўнікоў мастацкіх калектываў Гайнаўскага павета.

Прысутныя абмеркавалі формы развіцця мастацкага руху на Гайнаўшчыне. Дыскусія паказала, што тут найбольш дзейнічае драматычных гурткоў, наступнае месца займаюць харавыя, а затым танцавальныя, гурткі музыкі і іншыя. Дыскутанты падкрэслілі, што дзякуючы выдавецтвам ГП БГКТ, драмгурткі забяспечаны рэпертуарным матэрыялам. Значна горш справы маюцца з матэрыяламі для хораў і танцавальных гурткоў. Звярталася таксама ўвага на патрэбу ўдзялення інструктажу паасобным гурткам. Добра было б, падкрэслівалі дыскутанты, каб штатныя працаўнікі калектыву песні і танца пры ГП — дырыжор, харэограф і іншыя таксама наведалі вясковыя гурткі мастацкай самадзейнасці і ўдзялілі ім адпаведныя інструктаж.

На канферэнцыі абмяркоўваліся пытанні ўздзеяння добра працуючых гурткоў на слабшыя калектывы, справы ўзаемных адведак і кантактаў, а таксама неабходнасць дапамогі мастацкаму руху з боку настаўнікаў.

У. ЮЗВЮК.

З мемарыяльнай дошкі ападае пакрывала. Паветра разрываюць гукі ганаровых залпаў. На адкрытай дошцы надпіс: «У рамках святкавання Тысячагоддзя польскай дзяржавы ўшаноўваем поле боя польска - савецкіх партызан з гітлераўскім акупантам у 1941 — 1944 гадах адкрыццём мемарыяльнай дошкі і сімвалічнай жменяй зямлі ўзятай на грунвальдскі помнік».

... Затым пабрана з месца боя сімвалічную жменьку зямлі.

Урна з пабранай зямлёй павандравала з Белавежскай пушчы на Грунвальдскі помнік. Аўтамашыну з урнай прывіталі ў Гайнаўцы фабрычныя гудкі. Гайнаўка ўшанавала памяць барацьбітаў за вольнае і шчаслівае жыццё.

Партарганізацыя Гайнаўшчыны пашыраецца

Рады ПАРП у Гайнаўскім павеце павялічыліся за першае паўгоддзе бягучага года на 264 новых кандыдатаў. Асабліва найбольш плённымі месяцамі былі сакавік і красавік. У сакавіку прынята да партыі 64 асобы, а ў красавіку аж — 81.

Гэткі ўзрост партыйных радоў Павятовы камітэт у Гайнаўцы дасягнуў дзякуючы добра арганізаванай працы партінструктараў і партыйнага актыву ў вёсках і на прадпрыемствах.

Трэба падкрэсліць, як добрую з'яву, што сярод новапрынятых найбольш сялян і настаўнікаў.

В. Р.

Літаратурны вечар у Плёсках

Нядаўна ў вёсцы Плёскі адбыўся «Літаратурны вечар», прысвечаны беларускаму пісьменніку Кузьме Чорнаму, пад кіраўніцтвам настаўніцы плёскаўскай школы Марыі Дамброўскай і бібліятэкара Ліды Гаўрылюк. Удзельнічалі ў «Літаратурным вечары» вучні плёскаўскай школы, а таксама старэйшыя людзі. «Літаратурны вечар» адбыўся ў мясцовай святліцы. На пачатку ўрачыстасці прысутныя выслухалі біяграфію Кузьмы Чорнага, а таксама пазнаёміліся з некалькімі ўрыўкамі з яго твораў. Потым былі вершы, песні, гумары на беларускай мове. Усім прысутным найбольш спадабалася п'еса ў выкананні вучняў VI і VII класаў «Каханне з запасам».

П. ІВАНЮК
Плёскі

У бядзе трэба дапамагчы

Вельмі добра, калі людзьмі кіруе пачуццё дапамогі. Напрыклад, апошнім часам у Новай Волі (Беластоцкі павет) ад маланкі загарэлася клуня і хлеў Сцяпана Іванюка.

Некалькі пажарных каманд ратавалі пашкоджанае. Аднак змаглі выратаваць ад «чырвонага пеўня» толькі суседа Іванюка — Язэпа Новіка.

На другі дзень пажарнікі з Новай Волі прайшліся па вёсцы, збіраючы сродкі для пагарэльцаў. Людзі зразумелі слушны заклік пажарнікаў. Сабрана 3 800 зл. і 700 кг збожжа. Зараз жа закупілі яны хлеў і неўзабаве абавязаліся яго перавезці да С. Іванюка і паставіць. Вельмі добра зрабілі сяляне на чале з пажарнікамі. Грам. Сцяпан Іванюк за гэта вельмі ўдзячны сваім аднавяскоўцам.

ЯНКА СЕРАДА

Рускі тэатр

Як нас паведамляе Рускае культурна - асветнае таварыства, 17 і 18 ліпеня г. г. Беласточчыну наведае Рускі тэатр, які дзейнічае пры Таварыстве, з 4-ох актавай камедыяй Аляксея Талстоя п. з. «Касатка». 17 ліпеня Тэатр выступіць у Гайнаўцы, а 18-га — у Бельску.

У нашай краме

Ад 1951 г. загадчыкам ГС у Сухінічах з'яўляецца Ян Савонь. Гэта ветлівы працаўнік. Са сваіх абавязкаў ён вывязваецца вельмі добра. Тут, як на вясковую краму, дастатковая колькасць тавараў і няма месца для п'яніц і хуліганаў.

У. Ц.

Агляд кароў

У Мякішах 21 чэрвеня быў праведзены агляд кароў. Лекарская камісія выкрыла тры каровы хворыя на сухоты і звыш дваццаці з прыкметамі гэтай хваробы.

Васіль Ігнацюк
Мякішы

Дбайны старшыня „стражакаў"

У Галадах старшынёй дабраахвотнай пажарнай аховы з'яўляецца Мікола Пятроўскі. Гэта вельмі дбайны і энергічны арганізатар. Дзякуючы яму пабудавана ў нас прыгожую рамізу. Ён многа сваіх сіл аддае дзейнасці нашых «стражакаў».

Член БГКТ

Сяляне будуюцца

Таксама як і ў іншых вёсках, у Кузаве (Гайнаўскі пав.) шмат новапабудаваных дамоў. Шмат дамоў таксама будуецца. Дамы будуюцца з пустакоў і дрэва.

Мацейка

„NIWA"

Organ ZG BTSK. Adres ZG BTSK: Białystok ul Warszawska 11 telefon 54-14

Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1 tel centr 37-41 red. naczelny i sekretariat 25-89

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa".

Warunki prenumeraty w Polsce: miesięcznie — 2 40 zł kwartalnie — 7 20 zł półrocznie — 14 40 zł rocznie — 28 80 zł.

Wpłaty kierować na PKC Nr 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch" Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju Cena prenumeraty za granicą kwartalnie — 10.15 zł półrocznie — 20 30 zł i rocznie — 40 60 zł Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto PKC Nr 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONIA" Warszawa Krakowskie Przedmieście nr 7. Obowiązuje przedpłata na konto N B P Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16

Nkł. 5.000 Bltk N-I

ПЕРАД СВЯТАМ

— Так, дарагія грамадзяне, набліжаемся мы да 16-годдзя. У бягучым годзе гэтае свята супадае з тысячагоддзем нашай краіны і 550-годдзем бітвы пад Грунвальдам, дзе нашы продкі далі крыжаносцам у косць і ў патыліцу і ў...

Тут Кастусь запнуўся, штосьці прыпомніў, затым закончыў: ...і ў гэтым годзе споўнілася 150 год з дня нараджэння Шапена.

— Як хутка час праходзіць — здзівіўся нехта ўголас.

— Вы, там, у апошніх радах, супакойцеся, — строга заўважыў Кастусь. — За 16 год пабудавана ў нас мноства мастоў і дарог, задымілі сотні новых фабрык, дзесяткі новых параходаў было спушчаных на ваду... Зразумела, пройдзена намі дарога была нялёгкай. Кожны з нас па-свойму перажываў цяжкасці...

Кастусь закашляўся, а дзядзька Макар скарыстаўся момантам:

— Адносна цяжкасцей — гэта правільна. Вось, бабку Матруну паслалі ў казённы дом адпачынку і няма каму самагонку пастаўляць.

— А ты не скалі зубы, шут гарохавы, — пагразіў Кастусь. Я не пра абы што гавару, у нашай вёсцы за гэтыя гады таксама новае з'явілася...

— А як жа, тры калодзежы паставілі, дзве новыя хаты пабудавалі, а новых платоў — то я і не лічыў, — прызнаўся Макар.

— Аслён Макар на старасць — выгукнуў Кастусь. — Не бачыць двух трактароў, малацілак, сеялак і снапавязалак. Дзед Максім можа расказаць вам, як хадзіў па ніве і сеяў з падвязанага сіта на жываце. Сельгасмашыны закупіў наш сельгасгурток, які таксама нарадзіўся пры дапамозе народнай улады. Кожны з вас ведае дарогу ў сельгасбанк, а чые грошы дастае ў займы, аб гэтым і не здагадваецца. Вы лепш падумайце, як падрыхтавацца да свята 16-годдзя ў нашай вёсцы, — закончыў Кастусь.

— Можна арганізаваць парад перад гмінаю радаю, — асцярожна запрапанаваў Макар. — Першымі пойдуць трактары з малацілкамі, а за імі мы з граблямі, косамі і віламі — пакажам новае і старое.

— Лепшага не мог ты прыдумаць? — з'едліва спытаў Кастусь, дадаючы:

— Можа арганізаваць выбары вясковай прыгажуні?

— На нашых дзяўчат глядзець не цікава, а чужых нашы бабы не дапусцяць, — адказаў Макар.

У зале стала шумна. Прасунуўся ў пярод Максім, задзёрыста патрос маладым чубам і сказаў:

— Пакіньце гэтую справу нам. Гурток вясковай моладзі арганізуе свята. Пройдзем па хатах, збяром чым хата багата, перад клубам сталы расцягнем і зробім калектыўную вячэру. Самадзейны гурток з канцэртам выступіць, а пасля будзе забава да ўпадку. Для гаспадароў, якія найбольш збожжа з гектара збіраюць сюрпрыз падрыхтуем. А нудныя даклады пакіньце ў спакою. Важнае тое, што мы можам спакойна і мірна працаваць — гэта і асноўнае дасягненне нашай улады, — закончыў Максім пад гром апладысментаў.

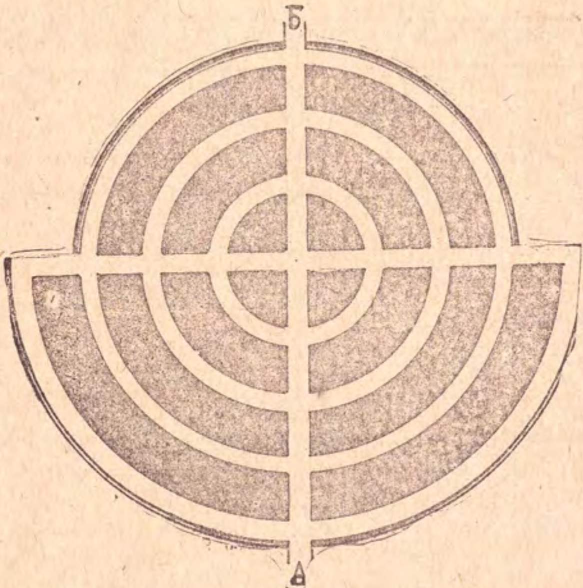
Эх, людзі добрыя, жадаю вам як найбольш такіх Максімаў, ды па-новаму, калектыўна сустракаць усенародныя святы.

Дзядзька Лявон

У ВОЛЬНЫ ЧАС

ЛАБІРЫНТ

З пункту А да пункту Б трэба прайсці праз усе калідоры так, каб праз кожны калідор праходзіць толькі раз і не перасякаць ні разу свайго шляху.

Вушы ў нагах

— Ну, як там ваш новы начальнік? Добры?

— Нічога сабе, толькі бяда, што мае вушы ў нагах.

— Якім жа гэта чынам?

— А так, калі, гаворачы з ім, не нахілішся аж да яго кален, нічагутка не чуе.

РЫГОР ДМІТРУК
Тафілаўцы

Бедны

Заможны гаспадар вырашыў выкарыстаць дабрату дзяржавы, якую яна аказвае бедным людзям, і напісаў да гміны паданне аб змяншэнні падатку. Войтам у гміне быў тады чалавек не тутэйшы, не выбраны людзьмі, а пастаўлены павятовымі ўладамі.

Калі разглядалі паданне гэтага гаспадара, войт быў на яго баку. Цвердзіў, што трэба зменшыць яму падатак, бо гэта сапраўды бедны чалавек.

Тады радны Сцяпан кажа:

— Пане войце, скуль вы ведаеце, што гэта бедны чалавек?

— А стуль, — кажа войт, — што ён мне ў лапу даў толькі адну адзіную сотачку.

КАСТУСЬ БЕЛЮК
Сідаркі

САМАДБСЛУГОЎВАННЕ

Чаму ён сыты

Сустрэліся сваякі.

—Даўно мы ўжо з табою не бачыліся, — кажа першы, — ну і стаў жа ты сыты, хіба цяпер добра жывеш, ясі прысмакі.

— Не, жыўлюся толькі бульбай, — кажа другі.

— Не можа быць, каб ты быў такі сыты ад бульбы! — здзіўляецца першы.

— Нічога тут няма дзіўнага, — кажа другі, — кармлю бульбай свінню, а закалоўшы яе, ем сабе мяса ды саланіну.

АЛЕСЬ САВІЦКІ
Беляйчы

Маруся

—Маруся, ты не павінна гаварыць сваёму каханаму, што ты яго не варта.

— Чаму?

— Дай яму трохі часу, і ён сам гэта заўважыць.

ГАЛІНА ІВАНЮК
Чыжы

мал. Стэфан Бжазоўскі.
ШУКАЮ ЧАЛАВЕКА.

Паслушны Міша

Да хворага Мішы падышоў лекар.

— Пакажы мне язычок, — кажа лекар.

— Не пакажу, — кажа Міша. — Я ўчора паказаў язычок бабулі, то мама мяне моцна набіла.

БІЦЯ СІДАРУК
Кузава

Агенцтва гумару і сатыры паведамляе

Бандары, Беластоцкі павет. Калі выпадзе Вам калі-небудзь праязджаць гэтай вёскай у напрамку Нараўкі, барані Бог, не едзьце мостам, лепей ужо бродам праз раку Нарву. Мост на рацэ вельмі небяспечны. Поўна ў ім усялякіх дзірак меншага і большага памеру. Калі па ім едзеш, дык верхнія дошкі гнуцца і трашчаць. А мост высокі. Да вады метраў дзесяць. Глянеш праз дзірку ў мосце на грозныя віры мутнай ракі, і ў галаве завірue. Мост неабходна рамантаваць.

— Дзеля гэтага, — гаворыць наглядчык дарог і мастоў аддзела камунікацыі прэзідыума ПРН Іван Ольтух, — спатрэбілася б каля 30 кубічных метраў дрэва. Мост немалы, даўжынёй каля 60 метраў. Несумненна, сродкі на рамонт маста знайшліся б, калі б быў адпаведны гаспадар. Бяда ў тым, што з бандарскім мастом паступаюць зусім не па-гаспадарску. Пачаткова «гаспадаром» яго з'яўляўся раён эксплуатацыі дарог. Але калі мост патрабаваў рамонту, то раён перадаў яго аддзелу камунікацыі прэзідыума ПРН.

Наглядчык тады пачаў націскаць аддзел камунікацыі:

— Давайце сродкі на рамонт, мост валіцца, а людзям ехаць трэба. Да бліжэйшага ж маста па рацэ за 30 кіламетраў.

— Як жа ад іх адчапіцца, — раздумвалі ў аддзеле камунікацыі.

— Ёсць! — радасна ўскрыкнуў аднойчы кіраўнік аддзела камунікацыі грам. Кшэмень.

— Мост знаходзіцца на тэрыторыі ГРН Юшкаў Груд. Яны ж гаспадарамі сваёй тэрыторыі. Тады няхай рамантуюць самі свой мост.

— Рамантуйце самі, за ўласныя сродкі, — адказалі ў аддзеле наглядчыку. Прэзідыум ГРН у Юшкавым Грудзе са свайго гадавога бюджэту на добрае ўтрыманне дарог і мастоў на сваёй тэрыторыі мае ўсяго 40 тысяч злотых. А рамонт бандарскага маста каштаваў бы каля 60 тысяч злотых.

— Не маеце сродкаў на рамонт, дык замкніце дарогу на мосце. Будзе які выпадак на мосце, адказваць будзеце вы, — адказалі зноў наглядчыку ў аддзеле.

Людзям трэба ехаць праз мост. Іншай дарогі няма.

Эх, праехаць бы жалезным возам па крамяністых сэрцах працаўнікоў аддзела камунікацыі, несумненна змякчэлі б яны, і сродкі на рамонт маста знайшліся б. (вб)